

Józef Wybicki – autor słów „Mazurka Dąbrowskiego”

Józef Rufin Wybicki przyszedł na świat 29 września 1747 roku w Będominie koło Kościerzyny jako syn Piotra herbu Rogala i Konstancji z Lniskich herbu Ostoja Pruska. Miał siedem siostr i brata, a jego rodzina należała do średnio zamożnej szlachty. Z wykształcenia prawnik, działalność polityczną rozpoczął w wieku 20 lat jako poseł na sejm w I Rzeczypospolitej. Uczestnik konfederacji barskiej. Pod przybranym nazwiskiem studiował prawo, nauki przyrodnicze i filozofię na uniwersytecie w Lejdzie. W 1773 roku ożenił się ze starszą o 17 lat Kunegundą Drwską, małżeństwo trwało 2 lata. Szambelan króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, wizytator szkół na Wileńszczyźnie, w 1776 roku powierzono mu opracowanie kodeksu praw. Owocem tej pracy były „Listy patriotyczne do Jaśnie Wielmożnego ekskanclerza Zamoyskiego, prawa układającego pisane” uważane za jedno z najważniejszych dzieł Wybickiego. W 1780 roku ożenił się po raz drugi – tym razem z młodszą o 10 lat Esterą Wierruszkowską, która urodziła mu troje dzieci. Rok później osiadł w zakupionym majątku w Manieczkach (rodzinny Będomin był już wówczas częścią zaboru pruskiego). Odsunął się częściowo od polityki, pochłaniała go praca w gospodarstwie, życie rodzinne i twórczość literacka. Uczestnik konfederacji targowickiej; szybko przeszedł na stronę jej przeciwników, gdy zrozumiał, że jest to narzędzie w rosyjskich rękach wymierzone przeciwko Polsce. W 1793 roku Manieczki znalazły się w obrębie II zaboru pruskiego. Wybicki przeniósł się w okolice Warszawy, do Krobowa leżącego niedaleko Grójca.

Brał udział w insurekcji kościuszkowskiej. W tym czasie doszło do spotkania, które w rezultacie miało mu przynieść nieśmiertelną sławę: poznał generała Jana Henryka Dąbrowskiego, przyszłego twórcę Legionów Polskich we Włoszech. Wybicki odegrał istotną rolę w ostatnim powstaniu I Rzeczypospolitej: odezwa Kościuszki do mieszkańców Wielkopolski nawołująca do udziału w powstaniu wyszła spod pióra Wybickiego. Po upadku powstania opuścił Polskę i we Francji wraz z Dąbrowskim rozpoczęli pertraktacje w sprawie utworzenia Legionów Polskich. Ostatecznie 9 stycznia 1797 roku Dąbrowski, przy współudziale Wybickiego, podpisał z rządem Republiki Lombardzkiej umowę o utworzeniu Legionów. Na dokumencie tym znalazł się także podpis Napoleona. To wydarzenie jest początkiem powstania najśłynniejszego utworu Wybickiego. Uczestnik wojen napoleońskich; w 1806 roku Wybicki wraz z Dąbrowskim brali udział w rozmowach z Napoleonem, który złożył im obietnicę przywrócenia Polsce niepodległości. Wybicki wyjechał do Warszawy i rozpoczął tworzenie zrębów nowej administracji.

W 1807 roku przyczynił się do utworzenia Księstwa Warszawskiego, którego był jednym z czołowych polityków. Jego praca doceniona została przez cesarza tak dalece, że chciał podarować Wybickiemu dobra ziemskie i stałą wysoką pensję. Wybicki jednak odmówił ich przyjęcia, prosząc jedynie o zwrot ukochanych Manieczek. Klęska Napoleona w 1815 roku była także osobistą katastrofą dla Wybickiego. Po Kongresie Wiedeńskim współtworzył Królestwo Polskie. W 1817 roku był prezesem Sądu Najwyższego Królestwa Polskiego. Była to najwyższa ze sprawowanych przez niego funkcji publicznych. Ostatnią było członkostwo w tzw. Deputacji Prawodawczej, do której zadań należało opracowanie nowego prawa karnego i cywilnego. Po złożeniu dymisji, 74-letni Wybicki powrócił do Manieczek, gdzie spędził ostatnie miesiące życia. Zmarł nagle 10 marca 1822 (według ksiąg parafialnych na atak febry), został pochowany przy kościele w Brodnicy koło Śremu, w skromnej mogile, w której w 1812 roku pochowano jego syna Łukasza. W 1824 roku spoczęła obok niego żona Estera.

11 października 1923 roku dokonano ekshumacji zwłok Wybickiego, przewieziono je do Poznania i 14 października, razem ze szczątkami innych uczestników wojen napoleońskich, uroczystie pochowano w Krypcie Zasłużonych Wielkopolan w podziemiach kościoła św. Wojciecha w Poznaniu, na tzw. „Skałce Poznańskiej”. W dworcu Wybickich w Będominie znajduje się obecnie Muzeum Hymnu Narodowego – oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku. Dworek w Manieczkach spłonął kilka lat po śmierci Wybickiego. Obecny dwór wybudowano dla rodziny Grodzickich w 1894 roku. W latach 1978-2006 mieścił ekspozycję pamiątek po Wybickim oraz z epoki kościuszkowskiej i napoleońskiej.